

УДК 338.4

А. С. Корсун

Аспірант,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПОТЕНЦІЙНИХ ЛІЗИНГООДЕРЖУВАЧІВ

У статті здійснений аналіз тенденцій розвитку аграрних підприємств, а саме, представлені дані щодо кількості діючих господарюючих суб'єктів у сільському господарстві України та розподіл сільськогосподарських підприємств України за розміром сільськогосподарських угідь.

Проведено оцінювання динаміки зміни основних засобів виробництва в аграрному секторі економіки України, динаміки вартості основних засобів виробництва в економіці України, а також представлена структура основних засобів в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: *аграрний сектор, лізингові відносини, основні засоби виробництва, господарюючий суб'єкт, структура основних засобів, динаміка основних засобів, динаміка вартості основних засобів.*

Korsun A. ANALYSIS OF TRENDS AGRICULTURAL ENTERPRISES AS POTENTIAL LESSEES

The analysis of trends in agricultural enterprises in the article is done: the data on the number of active businesses in the agricultural sector of Ukraine and distribution of agricultural enterprises in Ukraine by farmland.

Estimation of dynamics of the basic means of production in the agricultural sector of Ukraine, the dynamics value of fixed assets in the economy of Ukraine is carried out. The structure of fixed assets of agricultural enterprises is shown .

Keywords: *agricultural sector, leasing relations , basic production entity , the structure of fixed assets, fixed assets dynamics , the dynamics of fixed assets.*

Задля розробки ефективних заходів та напрямів розвитку лізингової діяльності в аграрній сфері економіки України необхідним є детальний аналіз її сучасного стану. Серед головних проблем розвитку лізингової діяльності аграрних підприємств є протиріччя між вимогами лізингодавців і фінансових структур до лізингоодержувачів і фактичним станом (положенням) підприємств – лізингоодержувачів [2, с. 27].

Характерною рисою економічного стану сільськогосподарських підприємств є недостатня кількість власних фінансових ресурсів для технічного переозброєння виробництва. Формування лізингових відносин в сільськогосподарських підприємствах України поки не набуло достатнього поширення, що викликає необхідність подальшого вивчення процесу розвитку лізингу в підприємствах АПК та його особливостей в сучасних умовах розвитку економіки.

Проблеми забезпечення аграрних підприємств основними засобами розглядали у своїх працях такі вчені-економісти, як І.В. Агеєва, Т.В. Калашнікова, М.Й. Малік, Г.М. Підлісецький, В.І. Перебийніс, О.В. Ульянченко та інші.

Метою статті є аналіз тенденцій сучасного рівня розвитку підприємств аграрної сфери економіки як важливих суб'єктів формування лізингових відносин.

Розглянемо сучасний стан підприємств аграрного сектору як потенційних лізингоодержувачів. Згідно з даними Державного комітету статистики України у 2014 році в аграрному секторі налічувалося близько 52543 сільськогосподарських підприємства, більшість з яких – понад 75% була представлена фермерськими господарствами (39428). Решта – це підприємства у формі господарських товариств, виробничих кооперативів, приватних підприємств, державних

підприємств і підприємств інших форм господарювання (табл.1).

Таблиця 1.

Кількість діючих господарюючих суб'єктів (юридичних осіб) у сільському господарстві України у 2014 р.

Господарюючі суб'єкти (юридичні особи)	2012р.	2013р.	2014р.	2014р. до 2012р., у %
Всього	56056	55630	52543	93,7
Господарські товариства	8235	8245	7750	94,1
Приватні підприємства	4220	4095	3772	89,4
Виробничі кооперативи	848	809	674	79,5
Фермерські господарства	40676	40752	39428	96,9
Державні підприємства	296	269	228	77,0
Підприємства інших форм господарювання	1781	1460	691	38,8

Джерело: побудовано автором на основі джерела[3]

До сільськогосподарських підприємств належать юридичні особи, їх відокремлені підрозділи, які займаються аграрним виробництвом, незалежно від форми власності і господарювання. До них належать державні підприємства, господарські товариства, кооперативи, приватні сільськогосподарські підприємства та фермерські господарства.

Більше, ніж 7700 аграрних підприємств (14,7%) – це господарські товариства. Господарське товариство – це юридична особа, статутний капітал, якої розділений на частки між учасниками. Вони можуть бути створені як у формі повного товариства, товариства з обмеженою, додатковою відповідальністю, так і командитного товариства, а також акціонерного товариства.

Трохи більше 3772 сільськогосподарських підприємств, а це 7,2% мають форму приватних підприємств. Приватним підприємством є самостійне

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

господарське формування, яке здійснює виробничу та комерційну діяльність на основі власного і орендованого майна та землі.

В Україні функціонує також 674 сільськогосподарських виробничих кооперативів. Сільськогосподарський виробничий кооператив є підприємством, що створене шляхом об'єднання фізичних осіб на засадах членства та пайових внесків з метою участі у спільній сільськогосподарській виробничій діяльності [4, с. 292].

Нині 12594 аграрних підприємств мають у володінні угіддя площею від 20 до 50 гектарів. Однак, незважаючи на те, що підприємства цієї групи в загальній кількості підприємств займають найбільшу частку – 24%, на них припадає лише 2,2% всіх сільськогосподарських угідь. Разом із тим, 2415 аграрних підприємств мають володіють угіддями площею понад 1000 гектарів. І хоча ця група представлена 4,6% підприємств, у них зосереджено 16,1% всіх сільськогосподарських угідь (табл.2). Фермерське господарство є організаційно-правовою

формою підприємницької діяльності осіб, які виробляють товарну сільськогосподарську продукцію, займаються її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Фермерські господарства можуть створюватися одним громадянином України або кількома громадянами, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до законодавства. У 2014 р. у фермерських господарствах було зайнято трохи більше 94,8 тис. працюючих, з них близько 30% жінки. Продукція рослинництва складала майже 93,0% виробленої у фермерських господарствах продукції (в основному це цукрові буряки, пшениця та ячмінь ярий); решта (близько 7,0%) була представлена продукцією тваринництва [3, с. 170]. Більшість фермерських господарств (близько 47%) мають сільськогосподарські угіддя площею 20 - 50 га.

Таблиця 2.

Розподіл сільськогосподарських підприємств України за розміром сільськогосподарських угідь у 2014 р.

	Кількість підприємств	Відсотків до загальної кількості	Площа сільськогосподарських угідь,	
			тис. га	%
Підприємства, що мали сільськогосподарські угіддя	44968	85,6	21529,8	100,0
у тому числі площею, га:				
до 5	4500	8,6	14,3	0,1
5,1 – 10,0	3419	6,5	26,8	0,1
10,1 – 20,0	4471	8,5	69,1	0,3
20,1 – 50,1	12594	24,0	477,5	2,2
50,1 – 100,0	5280	9,9	385,2	1,8
100,1 – 500,0	7111	13,5	1742,0	8,1
500,1 – 1000,0	2533	4,8	1813,8	8,4
1000,1 – 2000,0	2415	4,6	3466,6	16,1
2000,1 – 3000,0	1151	2,2	2808,1	13,0
3000,1 – 4000,0	564	1,1	1949,5	9,1
4000,1 – 5000,0	291	0,6	1293,4	6,0
5000,1 – 7000,0	301	0,6	1754,9	8,2
7000,1 – 10000	154	0,3	1278,9	5,9
більше 10000 га	184	0,4	4449,7	20,4
Підприємства, що не мали с.г. угіддя	7575	14,4	-	-

Джерело: побудовано автором на основі джерела [5]

В аграрних підприємствах існують проблеми з основними засобами. Їх недостача, фізичний та моральний знос приводить до того, що підприємства не в змозі виконувати всі технологічні процеси у визначені терміни. Як наслідок, сільськогосподарські підприємства мають додаткові витрати, пов'язані з виконанням частини технологічних процесів сторонніми організаціями, особливо тих, які обмежені часовими межами. Слід зазначити, що ринок послуг, які надаються сільськогосподарським підприємствам швидко зростає. Протягом останніх років попит на послуги таких організацій невпинно продовжує зростати. Зменшення вартості основних засобів в аграрних підприємствах України відбувається, перш за все, через слабку інвестиційну діяльність в галузі, великий фізичний знос основних засобів, формування нових господарських структур.

У табл. 3 представлені результати аналізу основних засобів підприємств в аграрному секторі економіки країни.

Як свідчать дані таблиці, рівень відтворення основних засобів є недостатнім і не відповідає потребам виробництва на підприємствах. Вартість введених в експлуатацію нових основних засобів в аграрному секторі України має негативну тенденцію, що не сприяє здійсненню належного відтворення виробничої потужності в сільськогосподарських підприємствах. Показники коефіцієнтів зносу та оновлення дають можливість здійснити аналіз стану основних засобів.

У таблиці 4. показана динаміка вартості основних засобів в сільськогосподарських підприємствах України.

Таблиця 3.

Динаміка основних засобів виробництва в аграрному секторі економіки України

Показник	2012р.	2013р.	2014р.	2014р. до 2012р., +/-
Вартість основних засобів на початок року, млрд.грн.	97,8	120,7	139,3	41,5
Надійшло основних засобів за звітний рік, усього, млрд.грн.	26,6	27,0	25,1	-1,5
з них введено в дію нових основних засобів, млрд. грн.	2,4	15,2	1,5	-0,9
Вибуло основних засобів за звітний рік, усього, млрд. грн.	6,4	10,0	0,8	-5,6
з них ліквідовано основних засобів, млрд. грн.	0,5	1,2	15,6	15,1
Вартість основних засобів на кінець року, млрд.грн.	118,0	137,6	138,3	20,3
Амортизація (знос) основних засобів за рік, млрд. грн.	6,5	9,5	11,1	4,6
Залишкова вартість основних засобів, млрд.грн.				
на початок року	64,5	80,1	91,3	26,8
на кінець року	79,5	90,0	100,1	20,6
Ступінь зносу основних засобів,%	32,6	32,6	35,8	3,2
Темп зростання (зниження) основних засобів, %	102,1	110,2	109,8	7,7

Джерело: розраховано автором на основі [1, 22].

Таблиця 4.

Динаміка вартості основних засобів виробництва в економіці України

Показники	2012р.	2013р.	2014р.	2014р. до 2012р.
Основні засоби в цілому в економіці України, млрд. грн.	7396,9	9148,0	10401,3	140,6
%	100,0	100,0	100,0	
У тому числі сільське господарство, мисливство, лісове господарство, млрд. грн.	118,0	137,6	156,0	132,2
%	1,6	1,5	1,5	

Джерело:[6]

Як видно з даних таблиці, вартість основних засобів в цілому в економіці України мають тенденцію до зростання. У 2014 році їх вартість зросла на 40,6% порівняно із 2012 роком, у тому числі основні засоби виробництва в сільському господарстві за аналізований період зросли на 32,2%. Проте, їх частка в загальній вартості основних засобів в економіці зменшилася на 0,1 в.п., що свідчить про необхідність технічного переоснащення сільськогосподарського виробництва і використання в ньому новітніх технологій враховуючи недостатній соціально-економічний розвиток аграрного сектора.

В структурі основних засобів сільськогосподарських підприємств понад 30% займають машини і обладнання (рис. 1). Однак, за словами експертів значна їх частина є морально і фізично застарілою.

Будинки, споруди і передавальні пристрої становлять 49,4%, робоча і продуктивна худоба – 1,8%, багаторічні насадження 3,3%.

Обмежені фінансові ресурси аграрних підприємств ведуть до зниження забезпеченості виробництва і зумовлюють високий рівень зносу техніки. Проаналізуємо рівень технічного забезпечення аграрних підприємств України (табл. 5).

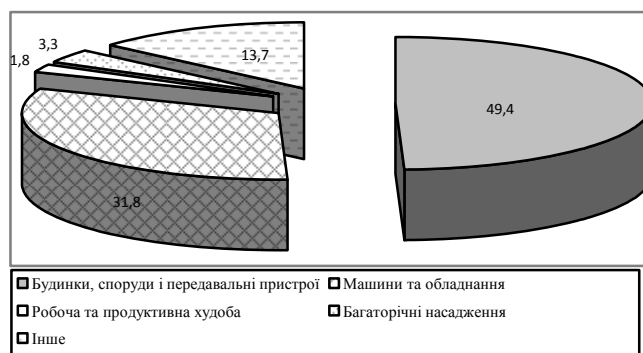

Рис. 1. Структура основних засобів в сільськогосподарських підприємствах у 2014 році, %

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних.

Таблиця 5.

Парк основних видів техніки в аграрних підприємствах України, тис. шт.

	2005р.	2012р.	2013р.	2014р.	2014р. % до 2012р.
Трактори	196	145	141	131	66,8
Зернозбиральні комбайни	47	31	29	27	57,4
Вантажні автомобілі	147	101	96	87	59,2

Джерело: [3,7]

За даними статистики, за період з 2005р. по 2014р. парк тракторів скоротився на 33,2%, зернозбиральних комбайнів – на 42,8%, вантажних автомобілів – на 40,8%.

Загалом, в економіці країни складається ситуація, яка спонукає до використання лізингу та сприяє розвитку лізингових відносин. Скорочення обсягів ліквідних засобів, мала рентабельність сільськогосподарських підприємств, обмежені можливості виділення грошових ресурсів для придбання засобів виробництва є передумовами для розвитку та використання лізингу в аграрному секторі. До того ж, загострення конкуренції між сільськогосподарськими виробниками збільшує потребу в інвестиціях.

Список використаних джерел

1. Баланс основних засобів України за 2013-2014 рр. «Основні засоби України за 2014 р.» Державна служба статистики України, 2015. – 25 с.
2. Бурковський І.Д. Матеріально-ресурсний потенціал аграрного сектора України, стан та напрями розвитку / І.Д. Бурковський // Економіка АПК. – 2002. – № 3. – С. 26–29.
3. Державна служба статистики України. Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві у 2014 році. Статистичний бюлетень. Київ 2015. 44с. Ст.7
4. Соболь Л.В. Основні напрями розвитку лізингу аграрних підприємств / Л.В. Соболь // Таврійський науковий вісник. – 2007. – №54 – С. 291–295.
5. Статистичний щорічник України за 2014 рік / статистичний збірник. – К.: Держкомстат України. – 2015 р. – 535 с.
6. https://ukrstat.org/druk/publicat/Arhiv_u/06/Arch_oz_bl.htm

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Balans osnovnykh zasobiv Ukrayiny za 2013-2014 rr.*

«Osnovni zasoby Ukrayiny za 2014 r.» [Balance of fixed assets of Ukraine for 2013-2014 "Main assets of Ukraine in 2014".] Kyiv, 25 p.

2. Burkovskyy I. D. (2002). Material'no-resursnyy potentsial ahrarnoho sektora Ukrayiny, stan ta napryamy rozvytku [Material and resource potential of agrarian sector of Ukraine, the status and trends of] *Ekonomika APK – Economy AIC*, Vol. 3, pp. 26–29.

3. State Statistics Service of Ukraine (2015). Nayavnist' sil'skohospodars'koyi tekhniky ta enerhetychnykh potuzhnostey u sil'skomu hospodarstvi u 2014 rotsi. [Availability of agricultural machinery and power facilities in agriculture in 2014.]. Kyiv, 44 p.

4. Sobol' L.V. (2007). Osnovni napryamy rozvytku lizynhu ahrarnykh pidpryyemstv [The main directions of development of leasing of agricultural enterprises]. *Tavriys'kyu naukovyy visnyk [Tavria Scientific Bulletin]*. Vol. 54, pp. 291–295.

5. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Statystychnyy shchorichnyk Ukrayiny za 2014 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]*. Kyiv, 535 p.

6. State Statistics Service of Ukraine (2015). https://ukrstat.org/druk/publicat/Arhiv_u/06/Arch_oz_bl.htm

УДК 658:330.322

М. І. Бирка

*кандидат економічних наук,
молодший науковий співробітник*

відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій,

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВО

В статті обґрунтовано концептуальну модель розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємство. Визначено її основні компоненти та виокремлено послідовні етапи процесу залучення прямих іноземних інвестицій на підприємство.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, підприємство, іноземний інвестор, інвестиційний проект, система, залучення прямих іноземних інвестицій.*

Byrka M. CONCEPTUAL MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF A SYSTEM OF ATTRACTING FOREIGN DIRECT INVESTMENT TO THE ENTERPRISES

In the article the conceptual model for the development of a system of attracting foreign direct investment to the enterprises has been rationalized. Its main components have been determined, and the consistent stages of the process of attracting foreign direct investment to the enterprises have been distinguished.

Keywords: *foreign direct investment, enterprise, foreign investor, investment project, attracting investment, a system of attracting foreign direct investment, development.*